

Lahden kaupunki, Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta, 15.02.2024

§ 16

Valtuustoaloite liittyen päihdepalvelujen sijoittamiseen ja huumetyöryhmän perustamiseen

8498/00.01.01.03/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola,
p. 044 482 6378

Päätös

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päätti antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen lausunnon todeten, että valtuustoaloitteen jälkeen perustettu hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan vastuut noudattavat valtuustoaloitteessa esitetyn työryhmän tehtävät. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta johtaa, seuraa ja arvioi ehkäisevän päihdetyön tehtävien toteutumista.

Lisäksi lautakunta päätti edellyttää

1. tiivistä seuranta ja raportointia kerran puolessa vuodessa ennaltaehkäisevän päihdetyön toimenpiteistä,
2. järjestämään lautakunnalle moniammatillisen seminaarin,
3. viranhaltijoita valmistelemaan 10 kohdan toimenpideohjelman ennalta ehkäisevästä päihdetyöstä.

Esittelijä

Sivistysjohtaja Granqvist Tiina

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen lausunnon.

Käsittely

Keskustelun kuluessa puheenjohtaja Maria Mäkynen ehdotti, että päätösehdotus muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen lausunnon todeten, että valtuustoaloitteen jälkeen perustettu hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan vastuut noudattavat valtuustoaloitteessa esitetyn työryhmän tehtävät. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta johtaa, seuraa ja arvioi ehkäisevän päihdetyön tehtävien toteutumista.

Lisäksi lautakunta edellyttää

1. tiivistä seuranta ja raportointia kerran puolessa vuodessa ennaltaehkäisevän päihdetyön toimenpiteistä,
2. järjestämään lautakunnalle moniammatillisen seminaarin,
3. viranhaltijoita valmistelevaan 10 kohdan toimenpideohjelman ennalta ehkäisevästä päihdetyöstä.”

Lautakunta hyväksyi muutetun päätösehdotuksen yksimielisesti.

Perusteluosa

Valtuutettu Pasi Tuomaila ja 35 muuta valtuutettua 13.12.2021:

”Esitämme, että Lahden kaupunki selvittää yhteistyössä neuvotellen PHHykyn (myöhemmin toimijana uusi hyvinvointialue) ja/tai muiden mahdollisten asiaan osallisten toimijoiden kanssa, tulisiko Lahden päihdepalvelut tai ainakin osa niistä sijoittaa kauemmaksi Lahden

ydinkeskustasta niin kutsutun yhden luukun toimintaperiaatteen mukaisesti ja/tai tulisiko Lahden alueelle perustaa moniammatillinen huumeueryhmä selvittämään ja kontrolloidusti toteuttamaan sekä seuraamaan toteutuneiden toimenpiteiden vaikutuksia (tässä aloitteessa päihhteistä puhuttaessa niillä tarkoitetaan lähinnä huumausaineita ja/tai niiden korvaushoidossa käytettäviä ja luokiteltavia lääkkeitä).”

Aloite on kokonaisuudessaan asian liitteenä.

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoiminta tuotti Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä vuoden 2022 loppuun asti, minkä jälkeen sosiaali- ja terveystoiminnan järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyi Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle. Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialalta on pyydetty vastaus valtuustoaloitteeseen jo vuonna 2022. Hyvinvointikuntayhtymän lausunnossa 23.2.2022 (liitteenä) todetaan, että Lahden katukuvan rauhattomuus ja huumeongelman laajuus on tunnistettu yhtymässä. Erilaisia toimenpiteitä, jotka parantavat palveluiden saatavuutta ja monipuolistavat päihderiippuvaisten palvelukanavia ja -polkuja, on kehitetty laaja-alaisesti viime vuosien aikana.

Matalan kynnyksen päihdevastaanotto Lahden sote-keskuksessa (Harjun terveyden tuottamana) toimii osana sote-keskustoimintaa. Keväällä 2022 avattiin selviämishoitoyksikkö keskussairaalan yhteyteen. Se että, päihdepalvelut ovat kiinteä osa muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa, edistää moniammatillisen ja kokonaisvaltaisen avun tarjoamista asiakkaille sekä tuottaa erilaisten tukipalveluiden järjestämiseen liittyviä synergiaetuja ja parantaa työ- ja potilasturvallisuutta.

Opioidiriippuvaisten korvaushoito siirtyi Päijät-Soten omaksi erikoissairaanhoidon toiminnaksi toukokuussa 2021 ja se sijoitettiin Lahden

sote-keskukseen toukokuussa 2022, jossa sijaitsee myös Harjun terveyden tuottama päihdepäivystys ja matalan kynnyksen päihdevastaanotto. Korvaushoitopoliklinikan muutolla Lahden sote-keskukseen turvattiin se, että korvaushoidon toiminta saatiin siirrettyä muun päihdepsykiatrisen toiminnan läheisyyteen, sekä muiden poliklinikka toimintojen kanssa samaan kokonaisuuteen.

Myös asunnottomien asumispalveluja sekä päihde- ja mielenterveyspotilaiden kotiin vietäviä palveluja on kehitetty. Jalkautuvan ja etsivän päihdetyön kehittäminen jatkuu yhteistyössä Helsingin diakonissalaitoksen säätiön Tukialus-hankkeen (2022–2024) sekä Nuorten katutyö hankkeen (2023) kanssa. Tukialus-hanke tekee jalkautuvaa etsivää mielenterveys- ja päihdetyötä Lahden kaduilla. Hankkeen projektityöntekijät ja vertaistoimijat jalkautuvat Lahden kaduille arkipäivisin kohtaamaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia mielenterveys- ja päihdeongelmista sekä sairauksista kärsiviä ihmisiä. Tavoitteena on tukea ihmistä elämän ja arjenhallinnan palautumisessa, jotta hän kiinnittyy sekä pystyy hyödyntämään muita alueellisia palveluita. Vuoden 2023 loppuun mennessä kohtaamisia on ollut 4500. Tavoitteena on integroida jalkautuvan etsivän työn toimintamalli Lahden alueelle Tukialus-hankkeen päätyttyä.

Sininauha ry:n toteuttama matalan kynnyksen päivätoimintakeskus Tuulensuoja avattiin toukokuussa 2022 Launeen entisen terveysaseman tiloihin. Tuulensuoja on tavoittanut hyvin päihderiippuvaisia ja asunnottomia asiakkaita ja se on osaltaan rauhoittanut Lahden katukuvaa. Vuoden 2023 loppuun mennessä Tuulensuoja on ollut 9710 käyntiä, yksittäisiä kävijöitä 350 ja kävijöitä päivässä n. 40. Kävijöiden määrä on

noussut koko ajan. Huumeiden käyttäjien terveysneuvontapiste Jelppi muutti tammikuun 2023 alussa samaan toimipisteeseen päivätoimintakeskus Tuulensuojan kanssa.

Ehkäisevä työ on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä, jota tehdään monella eri tasolla. Kunnan toiminnassa ehkäisevässä työssä keskitytään mahdollisuuksien luomiseen sekä ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen. Hyvinvointialueen toiminnan ehkäisevä työ kattaa näiden lisäksi myös riskien ja haittojen ehkäisyn sekä hoidon ja kuntoutuksen. Moniammatillinen yhteistyö korostuu päihderiippuvaisten hoidossa sekä palvelupoluissa. Tätä tehdään jo monissa eri verkostoissa ja työryhmissä, joissa on mukana myös kokemusasiantuntijoita sekä kolmannen sektorin edustajia. Liitteenä listaus ehkäisevän työn verkostoista ja työryhmistä.

Päijät-Hämeessä on vahva ehkäisevän työn alueellinen rakenne, joka tukee Lahdessa tehtävää työtä. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintaohjelma 2022–2025 ohjaa Lahdessa tehtävää ehkäisevää työtä. Liitteenä koonti Lahdessa tehtävästä ehkäisevästä työstä.

Valtuustoaloitteessa pyydetään ottamaan kantaa myös monialaisen huumetyöryhmän perustamiseen. Päijät-Hämeen hyvinvointialue suhtautuu lausunnossaan 28.3.2023 (liitteenä) myönteisesti siihen, että alueella käynnistettäisiin suunnittelutyö monialaisen huumetyöryhmän perustamiseksi, jossa mukana olisivat kaikki Päijät-Hämeen kunnat ja hyvinvointialue. Hyvinvointialue pitäisi ensisijaisena alueellisen työ-ryhmän perustamista. Hyvinvointialue esittää lausunnossaan, että Lahden kaupunki toimisi valmistelutyöryhmän koollekutsujana. Osallisuus ja hyvinvointipalvelujen näkemyksen mukaan uuden työryhmän perustamista, sen tavoitteita sekä tehtäviä olisi hyvä harkita tarkoin ja pohtia,

mitä uutta uusi työryhmä toisi jo aktiivisesti toimivien työryhmien ja verkostojen rinnalle. Huomioiden se, että sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu kuuluu hyvinvointialueelle ja tarkoituksena olisi valmistella alueellinen työryhmä, työryhmän valmistelu- ja vetovastuu kuuluisi hyvinvointialueelle.

Lahden kaupunginhallitus hyväksyi keskustan turvallisuussuunnitelman 4.9.2023 § 290. Turvallisuussuunnittelu on paikallista turvallisuustoimintaa, jonka tavoitteena on yhteistyössä eri toimijoiden kanssa parantaa alueen asukkaiden ja muiden sidosryhmien turvallisuutta, sekä edistää paikallisen turvallisuuden tunteen kehittymistä hyvään suuntaan.

Turvallisuussuunnitelmassa keskustan alueen turvallisuutta on tarkasteltu 12 eri turvallisuusteeman kautta, joihin on mietitty vaikuttavia keinoja ja toimenpiteitä eri toimijoiden kanssa. Turvallisuussuunnitelma on toteutettu laaja-alaisessa yhteistyössä eri viranomaisten, järjestöjen, yrittäjien ja Keski-Lahden asukasyhdistyksen kanssa. Suunnitelmassa todetaan, että päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu Suomessa kunnille, mutta myös hyvinvointialueiden terveys- ja sosiaalipalveluilla, poliisilla sekä järjestöillä on omat tärkeät roolinsa yhteistyössä, jota tehdään laajasti eri tahojen jokapäiväisessä työssä Lahden alueella. Verkostoyhteistyön Lahden seudulla päihteiden vastaisessa työssä eri toimijoiden välillä todetaan olevan tiivistä.

Nuorten päihteidenkäytön väheneminen ja mielenterveyden parantuminen on yksi vuoden 2024 strategian kärkihankkeista, koska kouluterveyskyselyn (2023) mukaan lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Lahdessa nuoret ovat entistä ahdistuneempia. Nuorten päihteiden käytön kokeileminen ja humalajuominen ovat lisääntyneet, samoin tupakointi ja sähkösavukkeiden käyttö. Kärkihankkeessa tavoitteena on vahvistaa

yhtenäisten ja vaikuttavien toimintamallien mukaista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa. Samalla varmistetaan, että ehkäisevä työ tulee osaksi yksiköiden rakenteita eli toimintaa ohjaavia suunnitelmia ja toimeenpanoa.

Yhteenvedona todetaan, että valtuustoaloitteen jättämisen jälkeen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä ja sittemmin hyvinvointialueella on tehty merkittäviä muutoksia liittyen päihdepalvelujen sijoittamiseen. Päijät-Hämeessä ja Lahdessa on tehty jo pitkään alueellista ehkäisevää työtä ja ehkäisevän työn verkostot toimivat aktiivisesti. Näkemyksemme mukaan uutta kaupungin sisäistä työryhmää ei ole tarpeellista perustaa vaan Lahden kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiryhmän tehtävänä on seurata tiiviisti ehkäisevien toimenpiteiden toteutumista. Kunnan ensisijainen tehtävä on ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö. Päihderiippuvuuksien hoito kuuluu hyvinvointialueen tehtäviin.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Kh: muutoksenhakukielto

Kv: muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Lautakunta: kh

Kh: kv

Kv: ote Pia Haverinen, Marja Mikola